

KÖPEK ATA MİTİYLE BAĞLANTILI İKİ MASAL*

Faruk ÇOLAK**

Özet: Köpek ata miti; Tibet, Çin, Moğol ve Macar milletleri arasında anlatılan çeşitli efsanelerde varlığını göstermektedir ve köpek bu topluluklardan bazılarının sembolü olarak kullanılmaktadır. Köpekle ilgili efsanelerin Türk toplulukları arasında da varlığı bilinmekle birlikte ve bu efsanelerin Türklerin köken miti olup olmayacağına dair bilim adaları tarafından çeşitli tartışmalar yapılmıştır. Bu tartışmalarda köpeğin aşağı tabakadan hayvanlardan olduğu için medeniyet yaratmamış toplulukların sembolü olabileceği, Türklerin ise yüksek medeniyet seviyesinde olduğu için kurdu seçtiklerine dair görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüş ve değerlendirmelerin tamamı tarihi belgelere dayanmaktan çok çeşitli efsanelerin yorumlanmasından ibarettir.

Bu çalışmada Anadolu sahasından derlenmiş köpekle evliliği konu alan iki masal metnin köpek ata mitiyle bağlantısına ve söz konusu masal metinlerinin konunun ehemmiyeti açısından metinlerine yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mit, Köpek Ata, Barak, Efsane, Masal

Two Tales Connected with The Myth of the Dog

Abstract: Dog ancestor myth; Its presence is evident in various legends told among Tibetan, Chinese, Mongolian and Hungarian nations, and the dog is used as a symbol of some of these communities. Although it is known that dog-related legends also exist among Turkish communities, various discussions have been made by scholars as to whether these legends can be the origin myths of the Turks. In these discussions, it was put forward that the dog could be a symbol of communities that had not created civilization because it was a low-class animal, and that the Turks chose the wolf because it was at a high level of civilization. All of these opinions and evaluations are based on interpretations of various legends rather than being based on historical documents.

In this study, the connection of two fairy tale texts about marriage with a dog, compiled from the Anatolian region, with the dog ancestor myth and the texts of these tale texts in terms of the importance of the subject are included.

Keywords: Myth, Ancestor Dog, Barak, Legend, Fairytale

Giriş

Tarihi kaynaklarda Türkçesi it/it, barak veya it-barak olarak geçen Köpek, bir hayvan olarak Türk düşünce sisteminde kendine oldukça geniş yer edinmiş bir hayvandır. “İt Başlı Ulus” (İnan, 1949: 149, 150) ve “Barak Efsanesi” (İnan, 1949: 151, 152) başlıklı iki yazı kaleme alan Abdulkadir İnan, köpek kültürünün kökeni ile ilgili tartışmanın fitilini ateşler. İnan, İt Başlı Ulus başlıklı yazısında Kuzey ve Doğu Türklerinin folklorunda “İt başlı sığır ayaklı” bir efsane olduğunu ve Plano Karpini’nin Moğol seferlerinden bahseden eserinden hareketle XIII. yüzyılda bu efsanenin Başkurtlar ile Sibiryaya Türklerin tarafında yaygın olarak bilindiğini, söz konusu efsanenin destan ve mitoloji motifi olarak M.Ö. IV. yüzyılın sonlarında yaşamış Rodoslu Simmiy’in bir destanındaki “*adamların yarısı köpek olan garip bir kavim gördüm*” ifadesinden hareketle eski Yunanda da görüldüğünü, benzer bir efsanenin miladi 506 yılına ait bir Çin kaynağında yer aldığını, bu efsaneler arasındaki benzerliğin ilgi çekici olduğunu belirttikten sonra söz konusu efsanenin İskit efsanesi olabileceğini kaynak göstermeden belirtir. İnan, Barak Efsanesi başlıklı yazısında Kağarlı Mahmud’un eserinde çok tüylü köpek manasına gelen Barak kelimesini açıklarken aktardığı kerkes kuşunun yumurtasından doğan çok koşan ve çok tüylü köpek efsanesine yer verir ve devamında Başkurtların Salcavut, Katay ve Barın boylarında işittiği Kuzgundan türeyen Tuygun isimli tüylü köpek efsanesi aktarır. İnan’ın aktardığı bu iki efsane metni de aynı motifleri içermektedir. İnan’ın bu aktarmalarından yaklaşık yigirmi yıl sonra Ahmet Caferoğlu Köpek kelimesi üzerine oldukça geniş ve dikkate değer bir kaynakça ile “Türk Onomastiğinde “Köpek” Kültü” başlıklı makale kaleme alır ve köpek kelimesinin Hind-Avrupa dillerinden

* Bu bildiri Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi BAP birimi tarafından SBT2024/6-YEDEP numaralı proje kapsamında desteklenmiştir”

** Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, fcolak@ohu.edu.tr.

XII veya XIII. yüzyıllarda Türkçe 'ye geçtiği belirtir. Caferoğlu, söz konusu yazısında proto-Bulgarlardan itibaren Türk topluluklarında köpek hakkında oluşturulmuş inanç ile kültürel birikimi ele aldığı ve Anadolu sahası Türk kültür evreninden oldukça sınırlı sayıda materyali kullandığı makalesinde kısaca köpeğin kutsî bir varlık olarak adlandırıldığını belirterek bu iddiasını on iki hayvanlı Türk takvimi, şahıs isimleri, çeşitli destan ve efsanelerdeki köpeklerle ilgili motiflerin varlığıyla destekler (Caferoğlu, 1961: 1-11). Ahmet Caferoğlu'nun dikkate değer bu bilimsel makalesinden sonra Köpek etrafında oluşturulmuş kültürel birikimi değerlendiren bir başka araştırmacı Bahaeddin Ögel'dir. Ögel, "Türk Mitolojisi-I" başlıklı eserinde medeniyet açısından komşu milletlerden daha üstün olan Türklerin köpeği daima aşağıladıklarını, bu aşağılamanın medeniyet ve kültür seviyesi ile alakalı olduğunu, medeniyet ve kültür açısından Türklere göre daha aşağıda oldukları için Moğol ve Tibet halklarının Kurt yerine daha aşağıda bir hayvan olan köpeği kutsadıklarını ifade eder (Ögel, 1989: 556-568). Ögel, özellikle köpek ata inancı ve bu inanç etrafında oluşmuş efsanelerin Tibet kaynaklı olduğunu ve bu kanal üzerinden Çine geçtiğini, bunun belgesi olarak da çok kuvvetli bir düşmanla savaşan Çin padişahına yardım etmesi karşılığında kızını vermesi şartını koşan efsanevi bir köpek ile ilgili metne yer verir. Söz konusu efsaneye göre kulakları kalkan gibi ve arslana benzeyen bir köpek, Çin padişahının savaştan galip çıkmasını sağlar ve bu başarısı karşılığında verilen söz üzerine Çinli prensesi alır, dağlara gider, bu Çinli prensesten çocukları olur, köpek ölünce yazdığı bir mektupla birlikte çocuklarını babasına gönderir. Çin padişahı bu duruma çok sevinir ve çocukların oturdukları dağları onlara yurt olarak verir. Tibet kavminin de bu şekilde meydana geldiğini aktarır (Ögel,1989: 566). Ögel, söz konusu yazısında Türk mitolojisinde "Barak" ve "İt-Barak" efsaneleri olduğunu kabul eder, ancak bu inançla bağlantılı köpek ata inancı ve etrafında oluşan kültürün kaynağının Tibet olduğunu (Ögel,1989: 191, 566) ısrarla vurgular. Ayrıca Ögel, Barak sözünün, Anadolu sahasında "tüylü" manasında at veya kumaş gibi başka bazı hayvan veya nesnelere için sıfat olarak kullanıldığını da belirtir ve Ahmet Vefik Paşa'nın Lehçe-i Osmanî başlıklı sözlüğünden hareketle Tibet menşeli köpeklere "Kara Barak" adının da verildiğini belirtir (Ögel,1989: 191).

Avrupa tarihlerinde Attila'nın doğuşuyla ilgili anlatılan efsane bu konudaki önemli anlatılardan birisidir. Efsaneye göre Obstrubal isimli Macar kralının çok güzel bir kızı vardır. Bu kızı Macar soylularından birisi ister, ancak kızın ağabeyi kardeşini Bizans Kralı Justinianus'un oğlu Eraclus'a vermek istemiş. Kızı korumak için büyük bir kule yaptırır ve hizmetçileriyle birlikte kardeşini bu kuleye kapatır. Kuleye hiç kimse girip çıkamaz ve yiyecekleri bile ipele yukarıya çekilirmiş. Her nasıl olmuşa hizmetçi kadınlar kulenin içine bir tazi yavrusunu almışlar ve tazi zamanla büyümüş. Kız tazi ile yatıp kalmağa başlamış ve bu tazıdan hamile kalmış. Ortaya çıkan kötü durumu örtmek için kızını kontlardan biriyle evlendirmişler. Günü dolunca kız bir çocuk doğurmuş. Doğan çocuğun yüzü bir hayvanı andırdığı için Attila adını koymuşlar. Çocuk büyüdükçe çevresindeki çocuk ve gençlere karşı üstünlük kurmuş ve öne çıkmış. Zamanı gelince de babasının tahtını ele geçirerek kral olmuş. Kendisi namuslu, herkese iyilik gösteren, keskin zekâlı ve akıllı olduğu için bu vasıflarından dolayı bütün hükümdarlar onu sevmiş (Ögel, 1989, 195). Bu efsane Uygurların türeyiş efsaneleri arasında yer alan bir hakanın tanrılara layık güzellikteki kızlarının yüksek bir kuleye kapatması ve pencereden giren ışığın içerisindeki kurttan hamile kalmaları anlatısı ile büyük oranda örtüşmektedir. İki anlatı arasında en önemli fark Uygurlar kurttan türemeyi tercih ederken, Attila ile ilgili anlatıda tazi/köpek tercih edilmiştir. Bu durum bir etkilenme midir, yoksa uzak geçmişteki ortak bir mitik gene mi işaret etmektedir?

Burada köpek ile ilgili inanışların kökenini açıklama gibi daha önce söylenenleri tekrarlamak gibi bir garabete girmek düşüncesinde değiliz. Zaten söylenmesi gerekenler yeterince ifade edilmiş ve tartışılmış. Yukarıda özetlenen çalışmalarda ağırlıklı olarak Anadolu sahası Türklüğüyle ilgili yok denecek kadar az veri yer almaktadır. Bu bağlamda bu

çalışmanın amacı, köpek inancı etrafında oluşmuş anlatılara Anadolu sahasından derlenmiş iki masal metnini ilave etmek ve bu masal metinleri hakkında kısa bir değerlendirme yapmaktır.

Kara Köpek Masalları

Giriş kısmında verilen bilgilerin çoğunluğu Anadolu sahası dışı Türk kültür havzalarından elde edilmiş metinlerdir. Aşağıda sunacağımız köpekle ilgili bu masal metinleri, uzak geçmişin köpek ata miti ile ilgili verileri bünyesinde barındıran oldukça kıymetli metinlerdir.

Biri yayımlanmış bir yerel kitaptan alınan diğeri ise bir öğrencimizin derlediği masal metni, köpekle evlilikle ilgili inancın masallaşmış şekilleridir. Bilindiği üzere masal metinleri, bünyelerinde fantastik unsurları barındıran metinlerdir ve bu fantastik unsurların ne anlama geldiği anlatıcı veya dinleyiciyi pek ilgilendirmez. Dinleyiciyi ilgilendirmeyen bu fantastik unsurların büyük bir kısmı masalı yaratan veya varlığını sürdüren toplulukların kültürel birikimleri ile mitik anlatılarının motifler halinde günümüze taşınmasından meydana gelmektedir. Uzak geçmişin izlerini taşıyan bu motif kırıntıları, aslında okuyucu/dinleyiciden çok araştırmacılara hitap etmektedir. Dünyanın herhangi bir coğrafyasında üretilen mitik anlatı motiflerinin asırlar sonra başka bir coğrafya veya kültür havzasında çeşitli anlatıların içerisinde üzeri küllenerek varlığını sürdürmesi ve bu anlatılar vasıtasıyla zamana karşı koyabilmesi metinlere farklı zaviyelerden bakmamıza neden olmaktadır. Bu bağlamda kanaatimiz okur ki, bu türden motiflerin yer aldığı anlatılar mitoloji çalışmaları açısından oldukça kıymetlidir.

Yukarıda da kısaca verildiği üzere köpek ata miti, Tibet menşe'li olup, oradan Moğol ve Çin kültürlerine geçerek söz konusu kültürlerin ana mitik unsurları haline gelmiştir. Bu bağlamda söz konusu mitin Türk kültür evrenin kabul görüp görmediği hususu meseleye bakış açınıza göre değişmektedir. Bu tartışmalara katkı sağlaması bağlamında aşağıda metnini sunacağımız masal metinlerinin her ikisinde de “Köpek Ata” miti yer almaktadır. Yapılan bir dua neticesi bir genç kızın Kara Köpekle evlenmesi konusunun işlendiği metinlerin ana motifi bizce köpek ata mitiyle ilişkilidir. Bu anlatılarda köpeğin kara olarak tavsif edilmesi ise Anadolu'da Barak olarak adlandırılan köpeklerin aynı zamanda “Kara Köpek” olarak da isimlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu masallardaki köpeğin kara olarak tavsif edilmesi, köpek ata mitinin varlığını ortadan kaldırmayacağı düşüncesinde olduğumuzu belirtmek isteriz.

Kara köpek, masallardan birincisinde iyi değerinde ise kötü olarak anlatılmaktadır. İlk masal, bazı yönleriyle Attila'nın doğumu ile ilgili efsaneden izler taşırken diğer yönüyle Çin efsanesinden izler taşımaktadır. İlk masalda hamile kalan kızın hamileliğinden ailesinin rahatsız olması, bunu sebebinin soruşturulması ve devamında da Keloğlan kılığına girmiş kara köpeğin kısmeti kızın cezalandırılmak istenmesi hadisesi Attila'nın doğumu ile ilgili efsaneye benzemektedir. Her iki anlatıda da kızlar, gayri meşru olarak kabul edilen bir gebeliğe maruz kalmışlardır ve devamında işledikleri suçun karşılığı olarak cezalandırılmak istenirler. Ancak masal, utanılacak gebeliğe maruz kalan kızın cezalandırma işleminin sonuçsuz kalması yönüyle Attila'nın doğumu efsaneden ayrılmaktadır. Ayrıca, birinci masalda kızın zorda kalması durumunda kara köpeğin imdada yetişmesi ve devamında kızı kurtararak evlenmesi motifi, zorda kalan Çin ordusuna yardımı karşılığında Kara Köpeğin Çinli Prensesle evlenmesi köken mitini işleyen Çin anlatması ile örtüşmektedir. Bu masalın bir yönüyle Attila'nın doğumu anlatmasına diğer yönüyle ise Çin anlatmasına benzemesi oldukça dikkat çekicidir. İlk masaldaki söz konusu bu iki benzerlik, Köpek Ata mitinin aslî formlarındaki motiflere uygundur. Buradan hareketle şunu da belirtmek gerekir ki bu masaldaki iki motif, mitik anlatıların zaman içerisinde nasıl evrildiğinin veya başka formlar altında varlığını nasıl sürdürdüğünün en güzel örneklerden birini teşkil etmektedir.

İkinci masalda da bir Kara Köpek motifi yer almaktadır. Bu masalın en önemli yanı masalın başında kara köpeğin don değiştirerek yakışıklı bir genç olarak kızın karşısına çıkması ve devamında kızla evlenmesidir. Masal bu motifleri yönüyle hem Attila'nın doğumuyla ilgili anlatıyla hem de Çin efsanesiyle örtüşmektedir. İkinci masalın devamında köpeğin bir leş yiyici hale gelmesi ve kız tarafından öldürülmesi ise köpek mitinin zaman içerisinde masal anlatıcılarının sahip olduğu inanç tesiriyle kötüye evrilmesinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç

Her iki metnin köpek ata veya köpekle evlilik mitini temel alması, inanç, kültür ve coğrafya etkisine rağmen köpekle ilgili kültür geninin varlığını sürdürmeyi başarmasına işaret etmektedir. Biraz zorlama gibi gözükse de aşağıda sunduğumuz iki masalın yukarıda kısaca açıklanan motifleri, Çinli prensesin köpekle evlenmesi ve Attila'nın doğumunu anlatan efsanelerle büyük benzerlik arz etmektedir. Bu iki motifin dışında her iki anlatıdaki masal unsurları, masalların yapısı gereği derlendiği coğrafyaların inancı ve kültürel birikiminin rengine bürünerek varlığını sürdürmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum da bize milletlerin yapı taşlarını oluşturan kültür geni olarak tanımladığımız unsurların tarihî süreç içerisinde zamana karşı direnme gücünü ve bu yolla varlığını sürdürme becerisine işaret etmektedir.

KARA KÖPEK*

Bir adamın çok güzel bir kızı varmış, Kızın gelin olacak çağa gelmesiyle birlikte düünürçüler kapılarını aşındırmaya başlamış, nihayet kız bir gençle nişanlanmış. Düğün günü gelmiş çatmış, yapılan gösterişli bir düğünün ardından gelin ile damat odalarına çekilecekken kapılarında bir adam belirmiş. Damat'a dönerek, "O senin kısmetin değil, kara köpeğin kısmeti" demiş. Adam kaybolur kaybolmaz damat yere yığılmış ve oracıkta ölmüş. Düğün evi olmuş bir ölü evi. Ağıt figan dolu günlerden sonra kız, babasının evine geri dönmüş.

Bir müddet sonra kıza yeni düünürler gelmeye başlamış. Uygun görünen birisiyle nişan ve ardından düğün yapılmış. Gelin ile damat odalarına çıkarken aynı adam yine görünmüş, damada, "O senin kısmetin değil, kara köpeğin kısmeti" demiş. Bu damadın sonu da ilki gibi olmuş. O da ölmüş. Aradan geçen iki yıldan sonra kız tekrar evlenmiş, sonuç malum, "O senin kısmetin değil, kara köpeğin kısmeti." sözlerinden sonra üçüncü damat da ölmüş. Başına gelen olaylardan sonra kız, bir daha evlenmemeye karar vermiş. Ailesine "Benim kısmetim olan kara köpek kimdir? Neyin nesidir? Onu bulmaya gideceğim." diyerek kararını açıklamış. Hazırlanmış, atına binerek yollara düşmüş, gittiği her yeni yerde kara köpeği sormuş. Az gitmiş uz gitmiş sonunda bir ihtiyara rastlamış. Adam kızın başından geçenleri dinledikten sonra eliyle uzaklardaki dağı işaret etmiş.

-Kızım şu dağı görüyor musun? Kara köpek o dağın eteklerinde yatmakta. Atınla yanına yaklaş ve atını salıver gitsin. Sen de kara köpeğin arkasında dur. Eğer kuyruğunu sallarsa üzerine bin, sallamazsa sakın yaklaşma, demiş.

Kız adamın dediklerini aynen yapmış. Bakmış kara köpek kuyruğunu sallamaya başlamış. Hemen sırtına binmiş. Kara köpek tozu dumana katarak, dağları tepeleri aşarak kıza daha önceleri hiç gitmediği büyük ve ürpertici bir eve getirmiş. Kıza kırk tane anahtar vererek buradaki odalara girebileceğini söylemiş ve gözden kaybolmuş.

Kız evde tek başına geçen günler içinde diğer otuz dokuz odayı gezmiş. Fakat kırkinci odaya niçin girmemesi gerektiğini bir türlü çözememiş, merakına yenilerek oraya da girmeye

* Masalı öğretmen Metin Bedel, Nevşehir ili Derinkuyu ilçesinden derlemiştir. Derleyici masalı kimden derlediğini belirtmemiştir. Metin, "Osman AYTEKİN, (2006), Düünden Bugüne Derinkuyu, Elma Ofset Matbaacılık, Niğde" başlıklı çalışmanın 160-167. sahifeleri arasında yer almaktadır.

karar vermiş. Girmiş fakat bir de ne görsün, odanın kapısı bir mezarlığa açılıyormuş. Kara köpek de mezarlıktaki ölüleri çıkarıp, kefenlerini parçalayıp onları yiyormuş.

Kız onları görünce hemen içeri girmiş. Hem ağlıyor hem de nasıl bir belanın içinde olduğumu anlamaya çalışıyormuş. Bu sırada kara köpek eve gelivermiş ve:

-Ne yapıyorsun, burada rahat mısın? demiş. Kara köpekten korktuğunu belli etmek istemeyen kız, "Evet rahatım." cevabını vermiş.

-Sana anneni getireyim mi? demiş. Kız getirmesini söylemiş. Kara köpek:

-Sana anneni getiririm, fakat yanınızda durmam. Sizi yalnız bırakırım, demiş.

Kısa bir süre sonra kızın annesi gelmiş. Üç gün durmuş ve gitmiş. Kara köpek tekrar gelerek "Babanı getirmemi ister misin?" demiş. Evet cevabından sonra gitmiş, kızın babasını da getirmiş. Babası da üç gün durduktan sonra oradan ayrılmış. Kara köpek tekrar gelerek "Lalanı (hizmetçini) getireyim mi?" demiş. Kız yine getir, demiş. Lala gelmiş bir gün durmuş ve gitmiş. Kara köpek kızın yanına gelmiş:

-Anneni getirdim bir şey söylemedin. Babanı getirdim ona da bir şey söylemedin. Ama lalanı görünce ona gördüğün her şeyi anlattın. Sen bana yaramazsın, çık evimden, burayı terk et, demiş.

Kız gidecek yerinin olmadığını, başına gelen olayların kendisi olduğunu söyleyerek başlamış yalvarmağa. Fakat kara köpeği ikna edememiş. Çaresiz evden çıkmış. O sırada kara köpek "Dur!" demiş. Kıza üç tane kıl vermiş.

-Başın dara düşerse bu kılları birbirine sürt, nerede olursan ol ben seni kurtarırım, demiş.

Kız çaresiz bir şekilde düşmüş yollara. Akşam olduğunda bir köye varmış. Kazanla bir şeyler kaynatan bir kadın görmüş ve yanına gitmiş.

-Teyze nedir o kaynattığın, diye sormuş.

-Katran kaynatıyorum, cevabını vermiş.

Niçin katran kaynattığını sorduğunda ise, kadın:

-Bizim bir oğlumuz var. Şu karşıda gördüğün evin kızını oğlumuz istedik, fakat vermediler. Ben de kıza büyü yapıyorum. Katran burada kaynadıkça, kız da orada çıldırıyor. Ele avuca sığmıyor. Her gün bir adamı yiyor, demiş.

Kız, kadına "Teyzeciğim seni çok yorgun görüyorum. İstersen git biraz dinlen, ben kazanın altına odun atmaya devam ederim." demiş.

Çok yorgun olan kadının hoşuna gitmiş, bu teklif. Ocak başına uygun bir yer bularak uyumaya başlamış. Kız, kadının uyuduğundan emin olunca katran kazanını kadının başına çevirmiş.

Oradan o büyüdü kızın evine gitmiş.

-Beni misafir alır mısın, diye sormuş. Evin sahipleri bu kıızı kendi deli kızlarına yedirmek düşüncesiyle "Tabi ki alırız." deyip, alıp eve buyur etmişler. Biraz sonra tek başına bir odada kilitli olan kapısının sesi duyulmuş.

-Ne olursunuz beni buradan çıkarın. Ben artık iyileştim. Eskisi gibi oldum.

Kızın yakarışlarına dayanamayan ailesi onu bulunduğu odadan çıkarmış. Gerçekten de kız iyileşmiş. Herkes çok seviniyormuş. Bunu sebebini anlamaya çalışıyorlarmış. Sonunda misafir kıza dönerek:

-Sen gelmeden önce kızımız çıldırmış bir vaziyette ve insanlara saldıran, onları yiyen biriydi. Şimdi senden benden farksız biri oldu. Bunun sebebi nedir, demişler.

Kız olanları bir bir anlatıp kızlarına büyü yapan kadını nasıl öldürdüğünü anlatmış. Kızların(in) iyileşmesine çok sevinen aile, kıza:

-Dile bizden ne dilersen. Sana istediğin her şeyi vermeye hazırız demişler. Kızın kendileriyle kalmasını istemişler. Kız:

-Teşekkür ederim, ama ben burada kalamam, gitmem lazım, demiş. Ev sahipleri, "Gitme oğlumuzla evlen, gelinimiz ol." diye yalvarmışlarsa da dinletememişler. Kız giderken:

-Yalnız sizden bir isteğim var. bana bir erkek elbisesi verin, demiş.

Elbiseyi bohçasına koyarak düşmüş yollara. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Sonunda akşam vakti bir eve varmış. Evin kapısını çalmış. Kapıyı siyahlar içinde bir kadın açmış. Kız:

-Beni evinize misafir alır mısınız? Çok uzaklardan geliyorum. Aç ve yorgunum, demiş. Kapıdaki kadın:

-Hayır seni misafir edemeyiz. Çünkü evimizde yas var, demiş. Kız:

-Ne olursunuz beni kapıda koymayın. Sizinle beraber ben de yas tutarım, demiş. Sonuçta içeri almışlar. Gerçekten de herkes siyahlar giyinmiş, yas tutuyormuş. Kendisi de siyah giyinerek, ev halkına uymuş. Neler olduğunu, niçin yas tuttuklarını sormuş. Evin hanımı başlamış ağlamaya:

-Bizim on yedi yaşında bir oğlumuz vardı. Bir gün aniden ortadan kayboldu. Aramadığımız, aratmadığımız, haber salmadığımız yer kalmadı. Fakat oğlumuzun ne ölüsüne ne de dirisine rastlayabildik, o gündür bu gündür yastayız, demiş.

Kız yaşadığı süre içinde herkesi yakından tanımış. Evin bir de Arap hizmetçisi varmış. Arap bulaşıkları yıkadıktan sonra bulaşık sularını bir kovaya doldurur, evin arkasındaki bodruma benzer yere gidermiş. Oradan bir yerden anahtar alarak kapıyı açar ve içeri girer, kapıyı içerden tekrar kilitlermiş. Arap hizmetçinin bu davranışından şüphelenen kız, kimseye bir şey söylemezmiş. Evin hanımı bir gün ev halkını bir araya toplayarak:

-Oğlumuz kaybolalı bir yıl oldu. Bir yıldır hiç birimiz yıkanmadık. Bu gün hepimiz hamama gidelim ve temizlenelim, demiş.

Herkes hamam gitmek için hazırlanmış. Fakat kız gitmek istemediğini, evde kalmak istediğini açıklamış. Diğerleri topluca hamamın yolunu tutmuş. Kız, Arap hizmetçinin bulaşık suyunu nereye götürdüğünü, ne işler çevirdiğini öğrenmek için bodruma koşmuş. Anahtarı saklı olduğu yerden bulmuş. Kapıyı açmasıyla içerden:

-Arabım yine mi geldin? Her gün bir kere gelirdin, bugün ikinci kez mi geliyorsun, diye bir feryat, yalvarma ve ağlama sesi geliyormuş kız:

-Sus, sesini çıkarma ben Arap değilim, sakın ol, demiş. Oğlan da:

-Ya sen kimsin, demiş. Kız:

-Seni buradan kurtarmaya geldim, demiş.

Oğlanı bağlı olduğu yerden çözmüş. Her gün bulaşık suyu içirilen oğlan bir deri bir kemik kalmış. Hemen bahçeye çıkmışlar. Bir ocak yakmış, bir kazan su ısıtarak evin oğlunu güzelce temizlemiş. Sonra oğlanı ayaklarından tutarak baş aşağı sarkıtmış. Oğlanın ağzından kurtlar dökülmüş. Yeni elbiseler giydirerek misafir odasına yatağa yatırmış. Kapıyı kapatarak çıkmış dışarı.

Başlamış hamama gidenleri beklemeye. Ev halkı hamamdan döndüğünde kızı şen şakrak ve sevinç içinde bulmuşlar. Bu duruma bir anlam veremedilerse de seslerini çıkarmamışlar. Fakat kız gülmeye, eğlenmeye devam ediyormuş. Sonunda evin hanımı dayanamamış:

-Kızım sana ne oluyor? Hamama gittik diye acımızı unuttuğumuzu (mu) sanıyorsun? Oğlumuzun acısı içimizde, kendine gel, demiş.

Bu arada Arap kızın davranışından şüphelenerek hemen oğlanı kontrol etmeye gitmiş. Fakat ne görsün, oğlanın yerinde yeller esiyor. Etekleri tutuşmuş ne yapacağını şaşırılmış. Eve gelerek atmış kendini yerlere, başlamış "Hastayım, ölüyorum!" diye inlemeye. Ev halkını almış bir telaş.

Fakat kız yine neşeli ve sevinçli tavrına devam ediyormuş. Sonunda evin hanımı dayanamamış:

-Çabuk evimizi terk et. Bizim acılarımızla alay ettiğin gibi Arabın hastalığı umurunda değil. Seni burada görmek istemiyorum, demiş. Bunu üzerine kız eliyle işaret ederek, hanımdan yanına gelmesini söylemiş.

-Sana bir şey göstermek istiyorum, diyerek elinden tutmuş. Oğlanın yattığı odaya götürmüş. Yatakta yatan oğlunu gören kadın, gözlerine inanmamış. Oğlunu öpmüş koklamış. Sakinleşince nerde olduğunu, başına neler geldiğini sormuş. Oğlan, Arap hizmetçinin kendisini kapattığını, bulaşık suyu verdiğini ve yaptığı işkenceleri bir bir anlatmış.

Gelmişler birden bire hastalanan Arabın yanına. Tabi ki neden hastalık numarası yaptığını biliyormuş artık. Arap hizmetçiye:

-Satura mı razısın, katıra mı, demişler. Katıra bindirilip gönderileceğini düşünen Arap:

-Katıra razıyım, demiş.

Arabi katırın kuyruğuna bağlamışlar. Ata bir kırbaç vurarak salmışlar, dağlara. At koştukça Arabın vücudu parça parça olmuş. En büyük parçası el kadar kalmış.

Oğullarına kavuşan aile, kıza nasıl teşekkür edeceklerini şaşırılmışlar. Ona ne iyilik yapacaklarını bilememişler. Kızın artık gitmek istemesine çok üzülmişler. Gitmeyip kendileriyle kalmasını, başlarının tacı olmasını istemişler.

Fakat kız gitmekte ısrarlıymış. Yalnız kendine yeni kesilmiş hayvandan alınmış bir işkembe parçası vermesini istemiş. İsteği hemen yerine getirilmiş. Yanında bulunan erkek elbisesini giymiş. Saçlarını başının üzerine geçirmiş. Kısacası Keloğlana benzemiş. Yeniden düşmüş yollara.

Bir ağanın kapısına varmış. İş aradığını, kendisine bir iş vermelerini istemiş. Çiftliğin kâhyası bir kaz çobanına ihtiyaçları olduğunu söyleyerek, almışlar içeriye. Ona bir yer göstererek:

-Keloğlan burada yatıp kalkacaksın, kazları güdeceksin, demişler. Keloğlan (kız) söylenenleri kabul ederek başlamış kazları gütmeye. Günler hızla geçip gidiyormuş.

Bu arada ağanın genç ve güzel bir kızı varmış. Fakat bir gün kızın hamile olduğu, çiftliktekiler tarafından fark edilmiş. Bu durum hemen ağaya bildirilmiş. Haberi alan ağa, sinir krizleri geçirmiş. Kızını hemen bir yere kapatmalarını, işin aslını öğrendikten sonra da öldürmelerini emretmiş.

Kızı almışlar içeri, hem işkence yapıyorlar hem de durumun sebebini öğrenmeğe çalışıyorlarmış. Kız kendini bu durumdan kurtarmak için:

-Bütün bunların sebebi Keloğlandır. Benim bir suçum yok, tek suçlu odur, diyerek yalan söylemiş. Keloğlanı (kızı) hemen yakalamışlar. Yaptıklarının cezasının ölüm olduğunu söylemişler. Onu asmaya karar vermişler. Fakat Keloğlan erkek olmadığını, kendisinin de bir kız olduğunu onlara bir türlü söyleyemiyormuş.

Keloğlanı asmak için bir darağacı hazırlamışlar. Asmadan önce bir isteğini olup olmadığını sormuşlar. O da abdest almak istediğini söylemiş.

Aklına bir zamanlar Kara Köpeğin kendisine verdiği üç kıl ve Kara köpeğin "Başın dara düşerse bu üç kılı birbirine sür. Nerede olursan ol gelir seni kurtarırım" dediği aklına gelmiş. Hemen kolları sakladığı yerden çıkararak, birbirine sürmüştü. Kara Köpek tozu dumana katarak doludizgin bir şekilde gelmiş. Kızı sırtına bindirdiği gibi aynı hızla gözden kaybolmuş. Onu çok uzaklara götürmüş. Bu yolculuk sırasında kız bayılmış.

Gözlerini açtığı anda yakışıklı bir genç görmüş karşısında. Kara Köpek bir insan olmuş. Kızla evlenmişler. Çocukları olmuş.

Mutlu bir hayat yaşamışlar.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

Kara Köpek İle Evlenen Kız*

* Bu masal, Niğde üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü Öğrencisi Gülseren Yüksekdağ tarafından 05.05.2011 tarihinde derlenmiştir. Masalın derleme kaydı özel arşivimizdeki öğrenci ödevleri arasındadır. Kaynak kişi Gülistan Yüksekdağ, 1967 doğumlu, ilkokul mezunu, ev hanımı, derlemenin yapıldığı tarihte Adana Yüreğir ilçesi Çamlıbel mahallesinde ikamet etmektedir.

Bir köyde çok güzel bir kız varmış fakat kızın isteyenini yokmuş. Bir gün kızın annesi onu bir kocakarının yanına götürür. Kızının çok güzel olduğunu fakat isteyeninin olmadığını söyler. Kocakarı kızın kaderinin bir Kara köpek olduğunu söyler. "Filanca yerde bir çukur vardır. Kızı oraya bırakın. Kara köpek gelecektir." der. Annesi kızı götürüp o çukura bırakır. Biraz zaman geçtikten sonra kız Kara köpeğin geldiğini anlar. Çukurdan dışarı çıkmaya çalışır. Çukurdan çıktıktan sonra koşmaya başlar. Kara köpek kızın kaçtığını görür. Bu Kara köpek her şeyle girebilen bir köpektir. Kara köpek çok yakışıklı bir genç şekline girer. Bir ağacın altında uyuyormuş numarası yapar. Kızın oradan geçeceğini bilir. Bir süre sonra kız gelir uyuyan genci uyandırmamak için yavaş hareket eder. Tam yanından geçeceği sırada genç uyanır. Kıza neden kaçtığını sorar. Kız durumunu anlatır. Genç kızla evlenir. Kızın bilmediği bir köye yerleşirler. Genç her sabah evden erkenden çıkar. Çalışmaya gittiğini söyler. Kıza "sen evde yemek yap, dışarı çıkma, akşam olunca eve gelirim" der. Her gün erkenden evden çıkar. Sokağa çıkar çıkmaz Kara köpek olur akşama kadar sokaklarda, çöplerde gezer. Akşam olunca da sokaktan topladıklarını eve getirir. Her akşam karısına bitlerini temizletir. Çünkü köpektir ve çöplerde geziyordur. Karısı durumu bilmez her akşam bitlerini temizler. Karısı yine bir gün kocasını bitlerini temizlerken "Neden her gün temizlediğim halde yine bit var?" diye sorar. Genç de "Çok konuşma işine bak der." Kız bir daha bir şey sormaz. Bunların evi mezarlığın karşısındadır. Pencereden bakınca mezarlık olduğu gibi görünür. Bir gün oturdukları yerden biri ölür. Kocası da "Ben de gideyim de bir dua edeyim" der ve gider. Cenazeyi gömerler. Sonra herkes dağılır. Bu genç de onlarla beraber mezarlıktan çıkar. Ama eve gitmez. Bu genç onlara katılmakla aslında ölünün mezarını bilmek için gider. Herkesin dağıldığını gördükten sonra genç köpek şekline dönüşür. Kapattıkları mezardan ölüyü çıkarır ve ölüyü yer ve sonra mezarı tekrar kapatır. Bütün bu olanları kız görür. Kız onun Kara köpek olduğunu anlar. Kocası akşam eve gelir. Kız hiçbir şey olmamış gibi soru sormadan kocasının bitlerini temizler. Ertesi günün sabahı kocası evden çıkar çıkmaz o da bir kocakarının yanın gider. Olanları anlatır. Kocakarı da ona "Gece yatağa girmeden yastığın altına bir bıçak sakla, uyuduktan sonra bir defa vur ama sakın birden fazla vurma o zaman ölmez." der. Kız eve gider. Kocasının gelmesini bekler. Her zamanki gibi kocasının bitlerini temizler. Yatmadan önce yastığının altına bıçağı saklar. Kocasının uyumasını bekler. Kocası uyuduktan sonra bir defa kocasına bıçakla vurur. Kocası ikinci defa vurması için yalvarır. Fakat kız ikinci defa vurduğunda ölmeyeceğini bildiği için bir daha vurmaz. Kocası can çekişirken yavaş yavaş Kara köpek şekline dönüşür. Böylece kız bu kötü kaderinden kurtulur.

KAYNAKÇA

- Aytekin, Osman. (2006), "Dünden Bugüne Derinkuyu", Niğde: Elma Ofset Matbaacılık,.
- Caferoğlu, Ahmet. (1961), "Türk Onomastiğinde "Köpek" Kültü", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten-, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1-11.
- İnan, Abdulkadir. (1949), "Barak Efsanesi", TTK Belleten, XIII, s. 151, 152.
- İnan, Abdulkadir. (1949), "İt Başlı Ulus Efsanesi", TTK Belleten, XIII, s. 149- 150.
- Ögel, Bahaeddin. (1989), Türk Mitolojisi-I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.